

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

OPINII CRITICE REFERITOARE LA COMPLETĂRILE ADUSE LEGII NR. 272/2004 PRIVIND PROTECȚIA ȘI PROMOVAREA DREPTURILOR COPILULUI DE LEGEA NR. 147/2024

Prof. univ. dr. habil Teodor BODOAȘCĂ
Universitatea „Dimitrie Cantemir” din Târgu Mureș

Abstract

Law no. 147/2024¹ supplemented art. 9 and art. 48 Law no. 272/2004², to which he introduced a new paragraph, which regulates certain rights for minor mothers who have reached the age of 16. In his firefighter style, just 25 days ago, the Romanian Parliament amended Law no. 272/2004 with Law no. 123/2024³. We did not intend to criticize the way in which, over time, Parliament amended and supplemented Law no. 272/2004⁴, but only the unusual additions brought to it by Law no. 147/2024. Our interest in this untimely legislative intervention was piqued by its futility and the legal problems it generated.

Keywords: *full exercise capacity of the minor aged 16; the rights of the minor parent; the equality of parents regarding the exercise of parental authority.*

1. Dreptul mamelor minore în vârstă de 16 ani de a decide cu privire la copilul lor. Art. 9-16 din Legea nr. 272/2004 reglementează dreptul copilului la stabilirea și păstrarea identității⁵. În conținutul art. 9, după ce este recunoscut acest drept, sunt

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I (în continuare M. Of.) nr. 497 din 29 mai 2024.

² Publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004 și republicată în nr. 159 din 5 martie 2014.

³ Publicată în M. Of. nr. 414 din 7 mai 2024. Legea nr. 123/2024 a fost adoptată de Parlament în data de 30 aprilie, iar Legea nr. 147/2024 în data de 24 mai 2024.

⁴ Până la data studiului, Legea nr. 272/2004 a fost modificată și completată de 15 legi și 6 ordonanțe de urgență. *Brevitatis causa*, în cuprinsul studiului referirile la anumite dispoziții din Legea nr. 272/2004 se vor face, de regulă, fără indicarea actului normativ.

⁵ Art. 9-16 din Legea nr. 272/2004 transpun dreptul copilului la identitate așa cum este stabilit de art. 7-8 din Convenția cu privire la drepturile copilului [adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. în

stabilite: elementele identității; dreptul părinților și îndatorirea autorităților și instituțiilor statului în legătură cu stabilirea și păstrarea acestor elemente; înregistrarea copilului imediat după naștere și dreptul acestuia de a avea, de la această dată, un nume, de a dobândi o cetățenie și, dacă este posibil, de a-și cunoaște părinții și de a fi îngrijit, crescut și educat de aceștia; dreptul părinților de a alege numele și prenumele copilului; dreptul copilului de a-și păstra cetățenia, numele și relațiile de familie, în condițiile prevăzute de lege fără nicio ingerință; obligația instituțiilor și autorităților publice de a lua de urgență toate măsurile necesare în vederea restabilirii identității copilului, în situația în care se constată că un copil este lipsit, în mod ilegal, de elementele constitutive ale identității sale sau de unele dintre acestea.

Potrivit art. 9 alin. (2¹) din Legea nr. 272/2004⁶, „mamele minore, care au împlinit vârsta de 16 ani, au dreptul să decidă cu privire la copilul lor, putând să semneze documente cu caracter medical și/sau administrativ care au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului”⁷. În pofida contextului în care este situată, această dispoziție legală reglementează un drept al mamei. Acesta nu are legătură cu dreptul copilului la stabilirea și păstrarea identității sale⁸. Strict legal, alin. (2¹) nu poate constitui temei juridic pentru a permite mamei să semneze documente cu caracter medical și/sau administrativ care privesc anumite aspecte

data de 20 noiembrie 1989. România a ratificat Convenția cu Legea nr. 18/1990 (publicată în M. Of. nr. 109 din 28 septembrie 1990 și republicată în nr. 314 din 13 iunie 2001)] (pentru detalii cu privire la dreptul copilului la stabilirea și păstrarea identității sale, a se vedea: M. Avram, *Drept civil. Familia*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, 2022, București, 2022, pp. 460-461; E. Florian, *Protecția drepturilor copilului*, ed. a 2-a, Ed. C. H. Beck, București, 2007, pp. 32-43; C. C. Hageanu, *Dreptul familiei*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2023, p. 283).

⁶ Alin. (2¹) a fost introdus la art. 9 din Legea nr. 272/2004 de ART. UNIC. pct. 1 din Legea nr. 147/2024.

⁷ În varianta inițiatorului, art. 9 alin. (2¹) a prevăzut că „mamele minore, care au împlinit vârsta de 16 ani, au dreptul să decidă cu privire la copilul lor, putând să semneze orice document cu caracter medical și social ce are legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea acestuia” [disponibil la adresa web: <https://www.cdep.ro/proiecte/2024/000/90/2/em722.pdf> (accesată în data de 1 iulie 2024)]. Modificările aduse în procesul de adoptare a inițiativei legislative sunt neesențiale. Din perspectiva fondului, textul inițiatorului a rezistat filtrului realizat de avizul Consiliului Economic și Social (act formal), Avizul Consiliului Legislativ și avizele formale a cinci comisii din Camera Deputaților (Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale; Comisia pentru sănătate și familie; Comisia pentru egalitatea de șanse pentru femei și bărbați; Comisia pentru muncă și protecție socială; Comisia juridică, de disciplină și imunități [disponibile la adresa web: <https://www.cdep.ro/proiecte/2024/000/90/2/em722.pdf> (accesată în data de 1 iulie 2024)]]. Singurul aviz în care au fost formulate anumite observații și recomandări este cel al Consiliului Legislativ, însă ignorate în procesul de adoptare a Legii nr. 147/2024.

⁸ Potrivit normelor de tehnică legislativă, „articolul cuprinde, de regulă, o singură dispoziție normativă aplicabilă unei situații date”, iar structura acestuia „trebuie să fie echilibrată, abordând exclusiv aspectele juridice necesare contextului reglementării” (s.n.) [a se vedea art. 47 alin. (1) teza a II-a și alin. (2) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative (publicată în M. Of. nr. 139 din 31 martie 2000 și republicată în nr. 260 din 21 aprilie 2010)].

care decurg din exercitarea dreptului copilului la stabilirea și păstrarea identității. Spre exemplu, mama nu și-ar putea motiva cererea pentru alegerea numelui sau prenumelui copilului său pe dispozițiile art. 9 alin. (2¹). În acest caz, temeiul de drept este alin. (3) al art. 9, care prevede că „părinții aleg numele și prenumele copilului, în condițiile legii”⁹. Oricum, această cerere nu poate fi inclusă în categoria documentelor medicale sau/și administrative, chiar dacă organul căruia îi este adresată este unul administrativ, în speță, Serviciul Public Comunitar Local de Evidență a Persoanelor.

Inițiatorul Legii nr. 147/2024¹⁰ și-a motivat demersul pe faptul că „este necesară o modificare legislativă, care vizează *dobândirea capacității de exercițiu depline a mamelor minore care împlinesc vârsta de 16 ani*, astfel încât acestea să poată decide pentru ele și pentru copilul lor *în lucrul cu instituțiile statului*”¹¹, dar și să beneficieze direct de servicii și prestații financiare, nefiind nevoie de un intermediar în acest sens (reprezentantul legal al mamei minore-părinte, tutore, partener de viață etc)” (s.n.)¹². S-a dorit ca mamele minore, care au împlinit vârsta de 16 ani, să dobândească capacitatea de exercițiu deplină, fapt ce le-ar fi conferit dreptul să încheie singure acte juridice, fără să fie reprezentate, asistate ori autorizate de alte persoane, autorități sau instituții¹³. Aceste mame ar fi avut îndatorirea legală de a reprezenta copilul pentru încheierea actelor juridice¹⁴. Contrar acestui obiectiv, în condițiile art. 9 alin. (2¹), puterea de decizie a mamei minore cu privire la copilul

⁹ A se vedea: art. 84 C. civ.; art. 15 din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă (publicată în M. Of. nr. 282 din 11 noiembrie 1996 și republicată în nr. 339 din 18 mai 2012); art. 9 alin. (1)-(2) și alin. (3)-(5) din Legea nr. 272/2004 [pentru detalii, a se vedea: E. Chelaru, *Identificarea persoanei fizice*, în *Codul civil. Comentariu pe articole*, de Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coordonatori), ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2021, pp. 110-111; C. T. Ungureanu, I. - Al. Toader, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 434].

¹⁰ Inițiativa aparține unui număr de 45 de deputați [a se vedea adresa web: <https://www.cdep.ro/proiecte/2024/000/90/2/em722.pdf> (accesată în data de 7 iulie 2024)]

¹¹ Probabil, exprimarea „lucrul cu instituțiile statului” s-a dorit a fi o variantă originală (dar nejuridică) a consacrării expresii raporturile cu instituțiile statului.

¹² În avizul său (favorabil), Consiliului Legislativ a constatat că expunerea de motive a inițiatorului „nu respectă structura instrumentului de prezentare și motivare prevăzută la art. 31 din Legea 24/2000...”, în sensul că „nu sunt prezentate clar cerințele care reclamă intervenția normativă și neconcordanțele reglementărilor în vigoare, implicațiile pe care noua reglementare le are asupra legislației în vigoare, precum și măsurile de implementare” (a se vedea pct. 4 din aviz). Criticile au fost ignorate, nefiind solicitată refacerea expunerii de motive pentru respectarea elementelor prevăzute de art. 31 din Legea nr. 24/2000 (motivul emiterii actului normativ; impactul socioeconomic; impactul financiar asupra bugetului; impactul asupra sistemului juridic; consultările derulate în vederea elaborării proiectului de act normativ; activitățile de informare publică privind elaborarea și implementarea proiectului de act normativ; măsuri de implementare).

¹³ A se vedea art. 37 și art. 38 C. civ.

¹⁴ A se vedea art. 43 alin. (2) C. civ. Nu se pune problema ca mama să se afle în situația de a încuviința actele juridice ale copilului în condițiile art. 41 alin. (2) C. civ. Este imposibil ca, în fapt, copilul să fie în vârstă de 14 ani și mama lui doar de 16 ani.

său este dublu restrânsă: la semnarea documentelor cu caracter medical și/sau administrativ; la faptul că aceste documente au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului ei. Restricțiile sunt în dezacord cu partea de început a alin. (2¹), în cadrul căreia este recunoscut dreptul mamelor „să decidă cu privire la copilul lor”. De asemenea, este neglijat contextul în care este situat alin. (2¹), cel al dreptului copilului la identitate și păstrarea acesteia. Practic, mamelor cu vârsta de 16 ani li se recunoaște o capacitate de exercițiu limitată la semnarea documentelor cu caracter medical și/sau administrativ și care au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului. Dispozițiile alin. (2¹) sunt în divergență și cu situația de fapt invocată în expunerea de motive, situație care a motivat inițiatorii să purceadă la acest demers legislativ¹⁵.

„Semnarea documentelor” are sensul dreptului conferit mamei de a încheia pentru copil singură anumite acte juridice, fără încuviințarea ocrotitorului legal, avizul consiliului de familie ori autorizarea instanței de tutelă sau, altfel spus, prin derogare de la dispozițiile art. 41 alin. (1) C. civ. Interpretarea este susținută de expunerea de motive a inițiatorului. Se cuvine a sublinia faptul că, potrivit art. 37 C. civ., capacitatea de exercițiu este „aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile”¹⁶.

Documentele pe care mama le poate semna au caracter „medical și/sau administrativ”. În exprimare juridică, alin. (2¹) conferă mamei dreptul de a încheia ori de a participa la încheierea unor acte juridice medicale și/sau administrative. În expunerea de motive, inițiatorii au invocat faptul că mamele minore „nu aveau acces la propria alocație, la alocația copilului și nici la alte drepturi bănești acordate la nivelul Bucureștiului, precum ajutorul de 2.500 de lei acordat la naștere (...). Pentru că nu își pot exercita drepturile în raport cu instituțiile statului, cererile

¹⁵ A se vedea paragraful 6 din expunerea de motive.

¹⁶ Actuala definiție legală a capacității de exercițiu este acceptată fără rezerve în doctrină de anumiți autori (a se vedea: P. Vasilescu, *Persoana fizică, în Introducere în dreptul civil*, vol. I, de Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 95; C. T. Ungureanu, I. – Al. Toader, *op. cit.*, p. 80). Alți autori au definit capacitatea de exercițiu „acea parte a capacității civile a omului care constă în aptitudinea acestuia de a dobândi și exercita drepturi civile și de a-și asuma și executa obligații civile prin încheierea de acte juridice civile” (a se vedea E. Chelaru, *Capacitatea civilă a persoanei fizice, în Codul civil. Comentariu pe articole, cit. supra*, p. 53 (în același sens, a se vedea: Gh. Beleiu, *Drept civil român*, ed. a XI-a, revăzută și adăugită de M. Nicolae și P. Trușcă, ed. a XI-a, Ed. Universul Juridic, 2007, p. 348; E. Chelaru, M. Chelaru, *Drept civil. Persoanele*, ed. a 6-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2023, p. 82). Definiția doctrinară corespunde dispozițiilor art. 5 alin. (3) din Decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice și persoanele juridice („capacitatea de exercițiu este capacitatea persoanei de a-și exercita drepturile și de a-și asuma obligații, săvârșind acte juridice”). Într-o manieră originală, capacitatea de exercițiu a fost definită „acea parte a capacității civile constând în aptitudinea persoanei fizice de a dobândi/exercita drepturi și asuma/executa obligații prin încheierea de acte juridice civile personal și singură” (G. – Al. Ilie, *Capacitatea civilă a persoanei fizice, în Drept civil. Persoanele*, de M. Nicolae (coordonator), V. Bîcu, G. – Al. Ilie, R. Rizoiu (autori), Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 182. Drepturile și obligațiile evocate în definiție sunt subiective, alcătuind conținutul raporturilor juridice născute din încheierea actelor juridic.

pentru alocațiile copiilor lor sunt depuse de tutorii mamelor minore sau de partenerii lor de viață în cazul în care aceștia sunt majori”. Sunt prezentate anumite cazuri de mame minore care nu au avut acces la propria alocație, ajutorul acordat la naștere ori alocația copilului, precum și un caz în care mama în vârstă de 16 ani „nu putea semna niciun act” cu privire la „tratamentul medical aplicat sau intervențiile medicale” pentru copilul ei bolnav. Practic, au fost vizate două categorii de acte juridice: prin care mamele pot solicita singure autorităților statului plata alocației de stat pentru ele și copiii lor, precum și ajutorul de maternitate; exprimarea acordului/dezacordului pentru anumite tratamente medicale aplicate copiilor lor. Expresia „documente cu caracter medical și/sau administrativ” este prea generală față de situațiile de fapt reținute și scopul urmărit prin promovarea acestui demers legislativ și, în același timp, constituie o sursă de interpretări diverse. Spre exemplu, la încheierea și eliberarea scrisorilor medicale, biletelor de trimitere ori de internare, a prescripțiilor medicale pentru medicamente și a certificatelor medicale prin care este constatată nașterea copilului nu participă și persoanele fizice la care se referă înscrisurile respective ori reprezentanții lor legali, ci doar cadrele medicale abilitate de lege. De asemenea, actele administrative, unele dintre ele putând fi și medicale, dacă sunt emise în regim de putere publică¹⁷ sunt acte juridice unilaterale, la a căror formare participă numai autoritățile sau instituțiile administrației publice stabilite de lege. Caracterul unilateral este „acea calitate a actului administrativ, potrivit căreia el este emis fără participarea sau consimțământul subiecților de drept cărora le este destinat sau cu privire la care generează drepturi sau obligații”¹⁸. În doctrină, actul administrativ este considerat „un act de formație unilaterală: consimțământul destinatarului este irelevant pentru ca acesta să poată produce efecte juridice. Ba mai mult, actul administrativ poate produce asemenea efecte chiar în ciuda opoziției destinatarului său”¹⁹.

¹⁷ Regimul de putere publică este „ansamblul prerogativelor și constrângerilor prevăzute de lege în vederea exercitării atribuțiilor autorităților și instituțiilor administrației publice și care le conferă posibilitatea de a se impune cu forță juridică obligatorie în raporturile lor cu persoane fizice sau juridice, pentru apărarea interesului public”, conform art. 5 lit. j) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ (publicat în M. Of. nr. 555 din 5 iunie 2019).

¹⁸ A se vedea: L. Catană, *Drept administrativ*, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 280; I. Santai, *Drept administrativ și știința administrației*, vol. II, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2005, p. 2. Caracterul unilateral se păstrează și în situația în care la adoptarea actului administrativ au participat mai multe persoane în calitate de membre ale unui organ administrativ colegial. În aceste caz, caracterul unilateral nu decurge din numărul persoanelor fizice care participă la adoptarea actului, ci din faptul că acele persoane acționează ca o singură manifestare de voință. Cu alte cuvinte, manifestarea de voință a subiecților participante conduce la producerea aceluiasi efect juridic, în final realizându-se o singură voință juridică (a se vedea D. Apostol Tofan, *Drept administrativ*, ed. a 5-a, vol. II, Ed. C. H. Beck, București, 2020, p. 13 apud L. Catană, *op. cit.*, pp. 280-281). Unicitatea voinței face ca persoanele respective să se constituie în autorul actului juridic, și nicidecum în partea acestuia. Spre exemplu, o decizie a unui consiliu local este un act juridic administrativ unilateral cu toate că la adoptarea ei participă membrii lui.

¹⁹ A se vedea O. Podaru, *Drept administrative*, Vol. I, *Actul administrativ. Repere noi pentru o teorie altfel*, Tomul 2, *Regimul juridic*, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 254.

Pentru a nu bulversa lucrurile, inițiatorii acestei intervenții legislative au avut îndatorirea profesională ca, anterior declanșării demersului lor, să se documenteze, având, astfel, posibilitatea să constate că persoana fizică minoră devenită părinte, pentru a dobândi capacitate de exercițiu deplină înainte de a ajunge la majorat, are la dispoziție importante instrumente legale, solid fundamentate logico-juridic. Potrivit art. 40 teza I C. civ., „pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate recunoaște minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu”²⁰. Faptul că minorul în vârstă de 16 ani a devenit părinte constituie un motiv temeinic²¹. Minorul în vârstă de 16 ani are posibilitatea să dobândească capacitatea deplină de exercițiu și urmare a încheierii căsătoriei, conform art. 39 alin. (1) coroborat cu art. 272 alin. (2)-(5) C. civ. Pentru încheierea căsătoriei, legea prevede, de asemenea, condiția existenței unor motive temeinice, între care, cel mai adesea, este faptul că minorul a devenit ori urmează să devină părinte²². În fine, art. 490 C. civ. recunoaște părintelui minor care a împlinit vârsta de 14 ani o capacitate de exercițiu anticipată și parțială²³. Acesta are „drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului. Drepturile și îndatoririle cu privire la bunurile copilului revin tutorelui sau, după caz, altei persoane, în condițiile legii”.

²⁰ Art. 40 C. civ. reglementează emanciparea minorului, instituție juridică cunoscută încă din dreptul roman și întâlnită în numeroase legislații moderne (pentru detalii cu privire la emanciparea din dreptul roman, a se vedea: M.- D. Bob-Bocșan, *Manual elementar de drept privat roman*, ed. a III-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 52; R. Gidro, A. Gidro, *Drept privat roman. Elemente comparative cu dreptul civil și dreptul procesual civil român contemporan*, Ed. Universul juridic, București, 2014, 117-118; M. Jacotă, *Curs de drept roman*, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, 1978, pp. 135-137. Art. 421-433 din Codul civil român din anul 1864, inspirate după art. 390-413 din Codul civil francez din anul 1804, au reglementat emanciparea (emancipațiunea) [pentru detalii cu privire la emanciparea minorului în condițiile acestui cod, a se vedea: D. Alexandrescu, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, Tomul II, *Persoanele și familia*, ed. anastatică, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 823 și urm.; C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, ed. îngrijită de D. Rădescu, Vol. I, Ed. All Beck, București, 2002, p. 435 și urm.].

²¹ În practică, de regulă, instanțele de judecată admit cererile de recunoaștere a capacității depline de exercițiu anticipate pe motivul că minorul a devenit părinte și, prin urmare, trebuie să se ocupe de creșterea și educarea copilului, inclusiv prin încheierea de acte juridice în numele și pe seama acestuia [a se vedea, spre exemplu: Jud. Carei, Sent. civ. nr. 637/2020; Jud. Hârlău, Sent. civ. nr. 1411/2014; Jud. Luduș, Sent. civ. nr. 966/2011; Jud. Rădăuți, Sent. civ. nr. 894/2014 și nr. 2646/2018; Jud. Toplița, Sent. civ. nr. 37/2021 (disponibile la adresa web: www.rolii.ro, accesată în data de 6 iulie 2024)].

²² A se vedea: M. Avram, *op. cit.*, p. 90; E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. a 8-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2022, p. 40; C. C. Hageanu, *op. cit.*, p. 35; C. Nicolescu, *Dreptul familiei*, ed. a II-a, Ed. Solomon, București, 2023, p. 89. În practică, este considerat motiv temeinic faptul că minora în vârstă de 16 ani a născut un copil sau este însărcinată [a se vedea, spre exemplu: Jud. Beclean, Sent. civ. nr. 1200/2012; Jud. Botoșani, Sent. civ. nr. 13460/2014; Jud. Drăgășani, Sent. civ. nr. 1621/2014 și Jud. Târgu Mureș, Sent. civ. 4617/2016, respectiv Jud. Sighetul Marmăției, Sent. civ. nr. 1770/2017, disponibile la adresa web: www.rolii.ro (accesată în data de 7 iulie 2024)].

²³ În avizul Consiliului Legislativ s-a arătat că „textul propus nu este în acord cu dispozițiile art. 490 C. civ., care vizează ambii părinți care au împlinit vârsta de 16 ani, iar nu numai mamele minore care au împlinit vârsta de 16 ani (a se vedea pct. 8).

Dreptul de decizie al mamelor minore, prevăzut de art. 9 alin. (2¹), dacă privește persoana copilului, este circumscris art. 490 alin. (1) C. civ. Din punct de vedere logico-juridic, este inexplicabil faptul că părintelui minor cu vârsta între 14 și 16 ani i s-a recunoscut exercițiul tuturor drepturilor și îndatoririlor părintești cu privire la persoana copilului, iar celui care a împlinit vârsta de 16 ani numai exercițiul drepturilor prevăzute limitativ de art. 9 alin. (2¹). Paradoxal este și faptul că, în condițiile art. 39 alin. (1) coroborat cu art. 272 alin. (2)-(5), art. 40 teza I, respectiv art. 490 alin. (1) C. civ., capacitatea de exercițiu deplină, respectiv capacitatea parțială este recunoscută persoanei minore indiferent de sexul ei și, în condițiile art. 9 alin. (2¹), numai celei de sex feminin. Sub rezerva că adjectivul paradoxal admite și forma superlativă, este și mai paradoxal faptul că numai mama beneficiază de drepturile prevăzute de art. 9 alin. (2¹), fiind exclus *per a contrario* tatăl cu vârsta de 16 ani. Din această perspectivă au fost nesocotite principii de drept generale care fundamentează raporturile dintre părinți, dintre părinți și copiii lor, precum și raporturile dintre autoritățile și instituțiile statului și cetățeni. Art. 48 alin. (1) din Constituție stabilește „dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor” fără a face distincție în funcție de sexul lor²⁴. Art. 261 C. civ. prevede că „părinții sunt cei care au, în primul rând, îndatorirea de creștere și educare a copiilor lor minori”²⁵. Autoritatea părintească, privită ca ansamblu de drepturi și îndatoriri ce privesc atât persoana, cât și bunurile copilului, aparține în mod egal ambilor părinți, fiind exercitată împreună și în mod egal de către aceștia, conform art. 483 alin. (1), respectiv art. 503 alin. (1) C. civ.²⁶. Recomandarea nr. R(84) 4 cu privire la responsabilitatea părintească a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Convenției cu privire la drepturile copilului prevede că „orice decizie a autorității competente cu privire la atribuirea responsabilităților parentale sau modalitatea în care aceste responsabilități sunt exercitate trebuie să fie fondată în primul rând pe interesele copilului. Oricum, trebuie respectată egalitatea între părinți și să nu fie făcută nicio discriminare, mai ales pe temei de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii,

²⁴ Acest drept și îndatorire sunt reafirmate *ad litteram* de art. 258 alin. (1) C. civ. S-a arătat că egalitatea în drepturi între bărbat și femeie reprezintă și un principiu al dreptului familiei. Egalitatea se aplică și în ceea ce privește raporturile dintre părinți și copiii lor (a se vedea E. S. Tănăsescu, M. Tomescu, *Familia*, în *Constituția României. Comentariu pe articole*, de I. Muraru, E. S. Tănăsescu (coordonatori), ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2022, p. 425).

²⁵ Pentru detalii cu privire la principiul egalității în drepturi și îndatoriri a părinților, a se vedea: E. Florian, *Despre familie. Dispoziții generale*, în *Codul civil. Comentariu pe articole*, cit. supra, pp. 329-330.

²⁶ Pentru detalii cu privire la principiul exercitării în mod egal a autorității părintești de către ambii părinți, a se vedea: M. Avram, *op. cit.*, p. 423 și urm.; E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. a 8-a, revizuită și adăugită, Ed. C. H. Beck, București, 2022, p. 572 și urm.; G. C. Frențiu, *Aspecte teoretice și practice vizând exercițiul autorității părintești*, în *Autoritatea părintească. Între măreție și decădere*, de M. Avram (coordonator) și colectiv, Ed. Solomon, București, 2018, p. 44 și urm.; C. C. Hageanu, *op. cit.*, pp. 302-303; C. Irimia, *Exercitarea autorității părintești*, în *Codul civil. Comentariu pe articole*, cit. supra, p. 676 și urm.; C. Nicolescu, *op. cit.*, pp. 538-539.

origine națională, avere, naștere sau orice altă situație”²⁷. În mod judicios s-a arătat în doctrină că „exercitarea autorității părintești în comun de ambii părinți este un drept al copilului, de care acesta nu poate fi lipsit decât în momentul în care există motive justificate de interesul său superior”²⁸. Art. 6 din Legea nr. 272/2004 stabilește principiul „responsabilizării părinților cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești” [lit. c)], respectiv al „primordialității responsabilității părinților cu privire la respectarea și garantarea drepturilor copilului” [lit. d)]²⁹.

Ignorarea instrumentelor juridice existente în sistemul de drept român și a principiilor care guvernează raporturile dintre sexe, părinți sau soți, părinți și copiii lor face ca demersul legislativ dezavuat să fie lipsit de profesionalism și predictibilitate³⁰, un fel de „a da cu bâta în baltă” și, cel mai posibil, constituie un inutil mod de a se afla în treabă a unor parlamentari care au dorit să-și îmbunătățească lista propunerilor legislative. Grav este și faptul că unele aspecte criticabile au fost semnalate în avizul Consiliului Legislativ³¹, însă ignorate în procesul de dezbatere și adoptare a inițiativei legislative³².

La vârsta de 16 ani, de regulă, persoana fizică are capacitate restrânsă de exercițiu³³, indiferent că este bărbat sau femeie și, în cazul femeii, fără a distinge dacă este sau nu mamă. Pentru exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor prevăzute de lege, persoana minoră cu capacitate restrânsă de exercițiu încheie

²⁷ A se vedea G. C. Frențiu, *op. cit.*, p. 47.

²⁸ A se vedea G. C. Frențiu, *Comentariile Codului civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 349.

²⁹ Pentru detalii cu privire la aceste principii, a se vedea E. Florian, *Protecția drepturilor copilului, cit. supra*, pp. 13-16.

³⁰ În mod just s-a considerat că „legea trebuie să întrunească cele trei cerințe de calitate care rezultă din art. 1 alin. (5) din Constituție – claritate, precizie și previzibilitate. Curtea a statuat că respectarea legilor este obligatorie, însă nu se poate pretinde unui subiect de drept să respecte o lege care nu este clară, precisă și previzibilă, întrucât acesta nu-și poate adapta conduita în funcție de ipoteza normativă a legii (DCC nr. 903/2010 sau DCC nr. 1/2014)” [a se vedea I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 18].

³¹ Potrivit art. 79 alin. (1) teza I din Constituție, „Consiliul Legislativ este organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării și coordonării întregii legislații”. În aplicarea art. 79 alin. (2) din Constituție, a fost adoptată Legea nr. 73/1993 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ (publicată în M. Of. nr. 260 din 5 noiembrie 1993). În concordanță cu natura consultativă a instituției, art. 3 alin. (3) și art. 4 alin. (2) din Legea nr. 73/1993 stabilește caracterul consultativ al avizelor Consiliului Legislativ. Natura consultativă a avizelor a fost consfințită și în jurisprudența Curții Constituționale [a se vedea Decizia nr. 83/2009 (publicată în M. Of. nr. 187 din 25 martie 2009)] (pentru detalii cu privire la natura consultativă a avizelor Consiliului Legislativ, a se vedea S. Popescu, *Consiliul Legislativ, în Constituția României. Comentariu pe articole, cit. supra*, p. 703 și urm.).

³² În mod judicios s-a afirmat că avizul Consiliului Legislativ, chiar dacă este lăsată la latitudinea solicitantului de a-l respecta sau nu, se poate impune prin forța și logica argumentelor pe care le dezvoltă, prin temeinicia observațiilor și propunerilor ce le conține (ibidem, p. 703).

³³ A se vedea art. 41 alin. (1) C. civ.

singură acte juridice, însă „cu încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, iar în cazurile prevăzute de lege, și cu avizul consiliului de familie, dacă există, și autorizarea instanței de tutelă”³⁴. Acceptând că semnarea unor „documente cu caracter medical și/sau administrativ care au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului” înseamnă încheierea de către mama minoră în vârstă de 16 ani a unor acte juridice pentru și în numele copilului său, în cazul lor, art. 9 alin. (2¹) nu prevede condiția încuviințării, avizului consiliului de familie sau a autorizării instanței de tutelă, după caz. Practic, este reglementată o inedită și, în același timp, imorală situație în care mama este obligată să facă pentru copilul ei ceea ce nu poate face singură pentru ea.

Mama minoră în vârstă de 16 ani se poate afla în situația de a beneficia de tutelă specială, caz în care este lipsită de capacitate de exercițiu³⁵. Actele juridice sunt încheiate în numele și pe seama ei de către reprezentantul său legal, conform art. 43 alin. (2) C. civ. Și în acest caz, s-a ajuns la un paradox juridic, în sensul că mama poate face pentru copilul ei ceea ce nu poate face singură pentru sine. Interpretarea este susținută de faptul că art. 9 alin. (2¹) instituie o excepție de la capacitatea restrânsă de exercițiu a mamei. Oricum, în afara vârstei de 16 ani, art. 9 alin. (2¹) nu stabilește alte condiții pentru mamă.

Dacă părinții mamei minore se află în vreuna din situațiile prevăzute de art. 110 C. civ. ori de art. 44 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 și beneficiază de tutelă, art. 9 alin. (2¹) stabilește o excepție de la regula din materie de tutelă, conform căreia actele juridice ale minorului cu capacitate restrânsă de exercițiu sunt încheiate de acesta, însă cu încuviințarea tutorelui și, în cazurile prevăzute de lege, cu încuviințarea consiliului de familie (dacă este constituit)³⁶ și autorizarea instanței de tutelă [conform art. 41 alin. (2) C. civ.]. Art. 9 alin. (2¹) derogă și de la art. 136 C. civ., potrivit căruia „măsurile privind persoana minorului se iau de către tutore, cu avizul consiliului de familie, cu excepția măsurilor cu caracter curent”. Aceste derogări privesc doar documentele cu caracter medical sau/și administrativ care au legătură cu îngrijirea, creșterea și dezvoltarea copilului. Pentru celelalte acte juridice, de altă natură, chiar dacă privesc ocrotirea copilului, mama minoră trebuie să respecte dispozițiile art. 41 alin. (2), respectiv ale art. 136 C. civ.

În fine, în cazul în care mama în vârstă de 16 ani este căsătorită, art. 9 alin. (2¹) este inutil, întrucât de la data încheierii căsătoriei dobândește capacitate deplină de

³⁴ A se vedea art. 41 alin. (2) C. civ.

³⁵ A se vedea art. 164 alin. (6) teza I coroborat cu art. 43 alin. (1) lit. b) C. civ.

³⁶ Potrivit art. 108 alin. (3) C. civ., „în cazul în care nu se constituie consiliul de familie, atribuțiile acestuia vor fi exercitate de către instanța de tutelă”. Neconstituirea consiliului de familie este posibilă, întrucât constituirea lui este facultativă, conform art. 124 alin. (1) C. civ. În situațiile prevăzute la alin. (2) este interzisă constituirea consiliului de familie („minorul este ocrotit prin părinți, prin darea în plasament sau, după caz, prin alte măsuri de protecție specială prevăzute de lege”).

exercițiu, conform art. 39 alin. (1) C. civ. Pe cale de consecință, sub rezerva respectării ordinii publice și a bunelor moravuri³⁷, inclusiv a reglementărilor din materia exercitării autorității părintești, de la această dată mama are posibilitatea de a încheia singură orice act juridic fără a fi obligată să obțină încuviințarea, avizul sau autorizarea altei persoane ori autorități. În această ipoteză, art. 9 alin. (2¹) nesocotește și principiul egalității soților în căsătorie³⁸, precum și cu privire la creșterea, educația și instruirea copiilor.

Față de cele prezentate, sugerez legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să abroge art. 9 alin. (2¹) din Legea nr. 272/2004.

2. *Dreptul mamelor, care au împlini vârsta de 16 ani, de a li se acorda anumite drepturi financiare.* La art. 48 din Legea nr. 272/2004 a fost introdus alin. (3¹) cu următorul conținut³⁹: „în cazul mamelor minore care au împlinit vârsta de 16 ani, indemnizația pentru creșterea și îngrijirea copilului, alocația de stat pentru copil, atât a mamelor, cât și a copilului/copiilor lor, precum și orice alte drepturi legale financiare de care beneficiază copilul/copiii acestora se acordă mamelor, la solicitarea acestora”⁴⁰. Art. 48 din Legea nr. 272/2004 este consacrat dreptului copilului de a beneficia de asistență socială și de asigurări sociale. În avizul său, Consiliul Legislativ a subliniat că observațiile formulate pentru ART. UNIC pct. 1 din proiect sunt valabile și pentru pct. 2⁴¹. În continuare a precizat că „la textul propus pentru alin. (3¹) al art. 48, beneficiarii, persoanele care pot solicita și modalitatea în care se plătește alocația de stat pentru copii fac obiectul Legii nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii, (...), reglementarea unor astfel de aspecte urmând a fi stabilită prin acest act normativ, iar nu prin Legea nr. 272/2004 (...)”. Observațiile și recomandările Consiliului Legislativ au fost ignorate și, prin urmare, la art. 48 din Legea nr. 272/2004 a fost introdus alin. (3¹).

Sub aspectul alocației de stat pentru copii, dispozițiile alin. (3¹) sunt plasate într-un context neadecvat. Astfel, potrivit art. 4 alin. (1) din Legea nr. 61/1993⁴², „alocația de stat pentru copii se plătește unuia dintre părinți pe baza acordului acestora sau a convenției autentificate de un notar public cu ocazia divorțului ori, în caz de neînțelegere, pe baza hotărârii judecătorești sau a ordinului de protecție

³⁷ A se vedea art. 11 C. civ.

³⁸ A se vedea art. 48 alin. (1) din Constituție și art. 258 alin. (1) C. civ.

³⁹ Alin. (3¹) a fost introdus la art. 48 de ART. UNIC pct. 2 din Legea nr. 147/2024.

⁴⁰ În varianta inițiatorului, art. 48 alin. (3¹) a avut următorul conținut: „în cazul mamelor minore care au împlinit vârsta de 16 ani, indemnizația pentru creșterea și îngrijire copil, alocația de stat pentru copil atât a mamelor, cât și a copilului/copiilor lor, dar și orice alte drepturi legale financiare de care beneficiază copilul/copiii acestora, vor fi solicitate de către acestea și se acordă inclusiv mamelor minore”. În procesul de adoptare au fost eliminate doar anumite greșeli de exprimare și gramaticale, ideea de fond a inițiatorilor a rămas intactă.

⁴¹ A se vedea pct. 8 ultimul paragraf din aviz.

⁴² Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii a fost publicată în M. Of. nr. 233 din 28 septembrie 1993 și republicată în nr. 767 din 14 noiembrie 2012.

emis de instanța judecătorească, părintelui/persoanei căruia/căreia i s-a încredințat copilul spre creștere și educare sau la care s-a stabilit reședința copilului. Alocația este încasată de părintele/persoana beneficiar/beneficiară al/a măsurii de protecție pe durata valabilității ordinului de protecție și atât timp cât i-a fost încredințat copilul sau în situația în care copilul are stabilită reședința la acesta/aceasta”. Dispozițiile reproduse se referă la părinți fără distincție în funcție de nivelul capacității civile de exercițiu, fapt ce permite o interpretare extensivă, care îi vizează și pe cei cu capacitate restrânsă de exercițiu. Cu toate acestea, art. 3 alin. (2) din Normele Metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 61/1993⁴³, nesocotind principiul legalității și adăugând la lege⁴⁴, prevede că, „în cazul persoanei singure care are copii în întreținere și nu a împlinit vârsta de 18 ani, reprezentantul legal este părintele minor, dacă are capacitate deplină de exercițiu. În situația în care părintele minor nu are capacitate deplină de exercițiu, plata alocației de stat pentru copii se face reprezentantului legal al copilului, respectiv al părintelui minor, stabilit în condițiile legii. În situațiile menționate dreptul la alocația de stat pentru copii acordată părintelui minor nu încetează”.

Indemnizația lunară pentru creșterea copiilor este reglementată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2010⁴⁵. Potrivit art. 8 alin. (1), „de indemnizația lunară și stimulentele de inserție prevăzute de prezenta ordonanță de urgență beneficiază oricare dintre părinții firești ai copilului, oricare dintre persoanele cărora li s-a încredințat copilul în vederea adopției sau care au adoptat copilul, dacă îndeplinește condițiile de acordare prevăzute de prezenta ordonanță de urgență” (s.n.). Potrivit art. 17 din Normele Metodologice de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 111/2010, „drepturile prevăzute de ordonanța de urgență pot fi solicitate de către persoana îndreptățită sau, după caz, de reprezentantul legal ori de mandatarul acestora, împuternicit prin procură” (s.n.). Dispozițiile reproduse nu stabilesc restricții pentru părinții firești ai copilului sau pentru persoana îndreptățită, motiv pentru care indemnizația lunară pentru creșterea copilului poate fi solicitată și de către mama în vârstă de 16 ani.

Problemele de drept generate de dispozițiile art. 9 alin. (2)¹ se regăsesc corespunzător și în situația reglementată de art. 48 alin. (3)¹ din Legea nr. 272/2004, motiv pentru care sugerez legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să abroge și acest alineat.

⁴³ Aprobate de Hotărârea Guvernului nr. 577/2008 (publicată în M. Of. nr. 442 din 12 iunie 2008).

⁴⁴ A se vedea art. 1 alin. (4) și (5) din Constituție. Potrivit art. 16 alin. (4) teza a II-a din Legea nr. 24/2000, „preluarea unor norme în actul inferior poate fi făcută numai pentru dezvoltarea ori detalierea soluțiilor din actul de bază” (superior).

⁴⁵ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2010 a fost publicată în M. Of. nr. 830 din 10 decembrie 2010. Pentru aplicarea prevederilor acestei ordonanțe au fost adoptate norme metodologice [aprobat de Hotărârea Guvernului nr. 52/2011 (publicată în M. Of. nr. 78 din 31 ianuarie 2011)]. Cu Ordinul 1474/2011, ministrul muncii, familiei și protecției sociale a aprobat Instrucțiunile de aplicare a unor prevederi din Normele metodologice de aplicare a prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 111/2010 (publicate în M. Of. nr. 360 din 24 mai 2011).